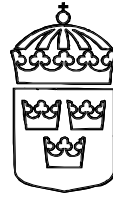

Regeringens proposition

2013/14:134

Lättare att läsa

Prop.
2013/14:134

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2014

Fredrik Reinfeldt

Lena Adelsohn Liljeroth
(Kulturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Tillgången till information på ett språk som var och en förstår är ytterst en demokratifråga. Lättläst litteratur och nyhetsförmedling bidrar också till ett skapande Sverige där människor växer genom kulturupplevelser och bildning. Staten ska ha ett ansvar för att stödja lättläst litteratur och nyhetsinformation och även utveckla det nuvarande åtagandet.

I propositionen föreslår regeringen att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur (Centrum för lättläst) ska avvecklas och att riksdagens tidigare beslut om stiftelsen inte längre ska gälla.

Staten bör fortsätta att stödja utgivning och distribution av lättläst litteratur och nyhetsförmedling inom de områden där utbudet inte kan tillgodoses av marknaden. Myndigheten för tillgängliga medier bör från och med den 1 januari 2015 ansvara för statens insatser för lättläst och även bli ett nationellt kunskapscenter för lättläst och övriga tillgängliga medier. Myndigheten bör också stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR.

Stöd till elever med nedsatt läsförmåga är en fråga som kräver engagemang från flera delar av samhället. Myndigheten för tillgängliga mediers stöd för lättläst bör därför även riktas till skolan.

Målgruppen för statens insatser för lättläst bör bestämmas utifrån behovsanalyser. Målsättningen bör därför vara att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	4
3	Lättlästverksamheten står inför utmaningar	4
4	Formen och inriktningen för statens insatser för lättläst	8
5	Verksamheten vid Myndigheten för tillgängliga medier	10
5.1	Ett nationellt kunskapscenter för tillgängliga medier inrättas	10
5.2	Verksamheten vid det nationella kunskapscentret.....	12
5.3	Verksamhet riktad till skolor	15
5.4	Målgruppen för statens insatser för lättläst.....	16
5.5	Myndigheten bör ansvara för att ge ut och distribuera lättläst litteratur	18
6	Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för att stödja utgivning och distribution av en oberoende lättläst nyhetstidning ..	21
7	Konsekvensanalys.....	23
7.1	Konsekvenser för staten och myndigheter.....	23
7.2	Konsekvenser för enskilda och företag	23
7.3	Konsekvenser för jämställdhetspolitiken och integrationspolitiken.....	24
7.4	Övriga konsekvenser	24
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Lättläst (SOU 2013:58).....	25
Bilaga 2	Förteckning över remissinsatserna för betänkandet Lättläst (SOU 2013:58).....	31
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2014.....	33

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om

1. att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur ska avvecklas (avsnitt 4),
2. att riksdagens tidigare beslut om Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur inte längre ska gälla (avsnitt 4).

2 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg.omr. 17 s. 83) aviserade regeringen en översyn av verksamheten vid Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur (Centrum för lättläst) och av statens stöd till anpassad litteratur och nyhetsförmedling.

Regeringen beslutade den 28 oktober 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över statens insatser för lättläst (dir. 2012:109). Syftet med översynen var att ge regeringen beslutsunderlag för eventuella reformer och prioriteringar på området. Utredningen antog namnet Lättläst-utredningen.

Den 16 maj 2013 beslutades tilläggsdirektiv (dir. 2013:54) om förlängd tid för uppdraget.

Utredningen presenterade sitt betänkande Lättläst (SOU 2013:58) den 29 augusti 2013. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissinstansernas synpunkter finns tillgänglig i Kulturdepartementet (dnr Ku2014/1755/KO).

Vissa av utredningens förslag är av sådan art att regeringen kan ta ställning till dem utan riksdagens godkännande. I de fall regeringen avser att genomföra dessa förslag lämnas i denna proposition uppgift om detta för riksdagens information.

3 Lättlästverksamheten står inför utmaningar

Utgångspunkter

Lättläst är ett område med bäring på flera politikområden. De nationella kulturpolitiska målen, de nationella målen för litteratur- och läsfrämjande och de nationella funktionshinderspolitiska målen tydliggör alla vikten av lättläst litteratur och nyhetsförmedling till lässvaga grupper i samhället. De är också ett uttryck för riksdagens och regeringens målsättning att personer som antingen har olika typer av funktionsnedsättningar som påverkar läsförmågan eller som av andra skäl har försvagad läsförmåga ska ha samma tillgång till kultur, litteratur och nyheter. Lättläst litteratur och nyhetsförmedling bidrar till ett skapande Sverige där människor växer genom kulturupplevelser och bildning.

Lättläst litteratur och nyhetsförmedling bidrar även till att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och möjlighet att delta i kulturlivet. Av de nationella kulturpolitiska målen framgår att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. I den kulturpolitiska propositionen Tid för kultur

(prop. 2009/10:3 s. 26) slås det fast att grunden för kulturpolitiken är kulturens egenvärde. De nationella kulturpolitiska mål som riksdagen beslutat utgör fundamentet för en långsiktig kulturpolitik som stöder konstnärlig förnyelse och kulturell mångfald, främjar ett levande kulturarv, uppmärksammar barns och ungas rätt till kultur samt bidrar till allas möjlighet att bli delaktiga i kulturlivet (bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145).

Målen lyder: Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att nå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

I den litteraturpolitiska propositionen Läsa för livet (prop. 2013/14:3) föreslog regeringen nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande. Dessa har sedan beslutats av riksdagen (bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117).

Målen lyder: Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

För att nå det övergripande målet ska statens samlade insatser syfta till:

- att läsförmågan förbättras jämfört med i dag,
- att fler än i dag regelbundet tar del av både fack- och skönlitteratur, och
- att kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag.

Lättläst är ett verktyg i strävan att nå de nationella målen för litteratur- och läsfrämjande så att alla i Sverige, med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska få möjlighet att utveckla en god läsförmåga.

I Läsa för livet lyfter regeringen också fram att tillgången till information på ett språk som var och en förstår ytterst är en demokratifråga för samhället. I Läsa för livet beskrivs även att litteratur och läsning har ett värde i sig genom att den förmedlar upplevelser och känslor, hjälper oss att förstå världen och oss själva och berikar våra liv.

De nationella funktionshinderspolitiska målen tydliggör också på ett mer övergripande plan att samhället ska utformas så att personer med funktionsnedsättningar blir fullt delaktiga i samhället. Målet med regeringens funktionshinderspolitik som presenterades i propositionen Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79 s. 23) är att skapa ett samhälle utan hinder för delaktighet och där det finns jämlikhet i levnadsvillkor för människor med funktionsnedsättning. Insatserna ska bekämpa diskriminering och ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Varje människa ska ha möjlighet att påverka beslut som rör henne.

Målen lyder:

- Prop. 2013/14:134
- en samhällsgemenskap med mångfald som grund,
 - att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet,
 - jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Tillgång till litteratur och nyhetsinformation på lättläst svenska är även av betydelse för nyanlända invandrare. Den underlättar läroprocesser, ökar möjligheten att delta i samhällsdebatten och i samhället i övrigt samt gör det möjligt att få ta del av kultur. Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

En stiftelse för lättläst litteratur bildas

Statens insatser för att stödja lättläst litteratur inleddes i slutet av 1960-talet. Budgetåret 1968/69 beviljades dåvarande Skolöverstyrelsen ett särskilt anslag för framställning av lättläst litteratur. Utgivningen skedde i samarbete med olika bokförlag, som fick produktionsbidrag för utgivningen och själva ansvarade för marknadsföringen.

I enlighet med förslagen i Handikapputredningens betänkande Kultur åt alla! (SOU 1976:20) startade Taltidningskommittén 1984 en försöksverksamhet med att ge ut en lättläst nyhetstidning, 8 SIDOR, som var riktad till gruppen som då benämndes begåvningshandikappade samt vissa andra lässvaga grupper. Regeringen föreslog 1986 i propositionen om nyhetsförmedling till begåvningshandikappade (prop. 1985/86:175 s. 4) att den tidigare försöksverksamheten skulle permanentas och att en stiftelse skulle bildas för att äga och ge ut tidningen. I propositionen framhöll regeringen att principen om att handikappade ska kunna delta i samhällslivet på samma villkor som andra är central i den statliga handikappolitiken. Tidningen skulle vidare utformas så att den blir till nytta även för andra än begåvningshandikappade (prop. 1985/86:175 s. 4).

Förslaget antogs av riksdagen (prop. 1985/86:175, bet. KU 1986/87:4, rskr. 1986/87:4). Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation startade därmed sin verksamhet den 1 januari 1987. Bokutgivningen av lättlästa böcker överfördes därefter till samma stiftelse, vilket aviserades i budgetpropositionen för 1988 och genomfördes den 1 juli 1988. En samordning av verksamheterna ansågs leda till gynnsamma effekter för marknadsföringen (prop. 1987/88:100 bilaga 10 s. 475).

Stadgarna för stiftelsen beslutades av regeringen den 22 november 1986. Därefter har stadgarna ändrats av regeringen en gång, den 22 juni 1988. Av stadgarna framgår att stiftelsen har till ändamål att äga och ge ut en nyhetstidning för begåvningshandikappade samt att ombesörja utgivning av lättlästa böcker. Stiftelsen ska även sträva efter att nå ut till andra grupper än begåvningshandikappade vars läsförståelse är begränsad. Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur genomförde vissa organisatoriska förändringar 1997 och har sedan dess kallat sig för Centrum för lättläst.

Verksamheten vid Centrum för lättläst är i dag indelad i fyra delar: nyhetstidningen 8 SIDOR, lättlästa böcker, marknadsföring och läsombud. Därutöver finns en affärsdriven tjänst, Lättläst-tjänsten, som på uppdrag gör lättlästa bearbetningar av samhällsinformation och erbjuder kurser och föreläsningar i att skriva lättläst. Under de senaste åren har satsningen mot skolområdet varit en prioriterad uppgift. Stiftelsen har sedan 2007 haft ett särskilt regeringsuppdrag att öka utbudet av lättläst i skolan. Därutöver ska stiftelsen verka som ett kompetenscentrum för lättläst och har etablerat ett forskarnätverk.

Verksamheten i Centrum för lättläst regleras genom treåriga avtal mellan staten och stiftelsen samt genom årliga riktlinjer för statens bidrag till stiftelsen. Styrelse och revisorer utses av regeringen. Direktören utses av styrelsen.

Behov av en reform

Verksamheten med lättläst nyhetsinformation och litteratur står inför en rad utmaningar, vilket också framgår av det kommittédirektiv som ligger till grund för översynen av statens insatser för lättläst (dir. 2012:109). Teknikutvecklingen har medfört att målgrupperna bör kunna nås av lättläst via nya medier. Vidare möter delar av verksamheten ökad konkurrens från andra aktörer och kretsen av möjliga målgrupper för lättläst vidgas och nya behov identifieras. Ett antal andra statliga aktörer har också verksamhet med liknande syften. Ett exempel är Specialpedagogiska skolmyndigheten som arbetar för att barn, unga och vuxna oavsett funktionsförmåga ska få förutsättningar att nå målen för sin utbildning.

Till det kommer att det i den förvaltningspolitiska propositionen Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009/10:175) anges att myndighetsformen bör vara huvudregel för statlig verksamhet och att valet av annan organisationsform än myndighet bör omprövas med viss regelbundenhet. Det har således funnits ett behov av att se över formerna för statens insatser för lättläst.

Ytterligare en ledning att se över området är den utmaning som Centrum för lättläst står inför när det gäller den nedåtgående trenden i försäljning och prenumerationer som drabbat bok- och tidningsbranschen överlag i Sverige. Tryckt litteratur och tidningar i pappersformat blir i stigande grad utkonkurrerade av digitala format och gratistjänster.

Övervägandena i betänkandet Lättläst (SOU 2013:58) visar på behovet av en reform på området. I det följande redovisar regeringen förslag och bedömningar som utgår från betänkandet och remissynpunkterna.

Formen och inriktningen för statens insatser för lättläst

Regeringens förslag: Statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur, Centrum för lättläst, ska avvecklas. Riksdagens tidigare beslut om Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur ska inte längre gälla.

Regeringens bedömning: Staten bör fortsätta att stödja tillgången till lättläst litteratur och nyhetsförmedling inom de områden där tillgången inte kan tillgodoses av marknaden. Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för statens insatser för lättläst. Regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till finansiering i budgetpropositionen för 2015.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är positiva till förslaget. *Myndigheten för tillgängliga medier* tillstyrker förslaget och anser att överföringen av uppgifter från Centrum för lättläst till Myndigheten för tillgängliga medier blir en positiv kraftsamling för att förbättra servicen till personer i behov av lättläst text. *Statskontoret* anför att statens styrning underlättas om verksamheten ingår i en myndighet. *Kungl. biblioteket* anför att det finns goda förutsättningar att samgåendet skapar synergieffekter både vad gäller kunskap och teknik. *Centrum för lättläst* ställer sig däremot tveksamma till förslaget och föreslår vidare utredning. Centrum för lättläst, liksom bl.a. *Nationella skolbiblioteksgruppen*, framför att utredningens ekonomiska analys av förslaget är bristande. Ett antal remissinstanser, däribland *Hjälpmedelnsinstitutet* och *Folkbildningsrådet*, väljer att inte ha en uppfattning om organisationsformen för den framtida verksamheten, utan anför att det angelägna är tillgången till lättläst text av god kvalitet och att en oberoende utgivning av nyheter på lättläst kan garanteras.

Ett antal remissinstanser har uttryckt ett missnöje över förslaget att staten ska äga och ge ut en oberoende nyhetstidning och ägna sig åt publicistisk verksamhet. Detta behandlas under avsnitt 5.5 när det gäller utgivning av lättläst litteratur och avsnitt 6 när det gäller en lättläst nyhetstidning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Myndighetsformen är att föredra för statens insatser för lättläst

I den förvaltningspolitiska propositionen Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009/10:175) anges, som nämns ovan, att myndighetsformen bör vara huvudregel för statlig verksamhet och att valet av annan organisationsform än myndighet bör omprövas med viss regelbundenhet. För lättlästverksamhetens del innebär det att en fortsatt verksamhet i stiftelseform förutsätter att en sådan form medför uppenbara fördelar jämfört med myndighetsformen.

Lättlästutredningen betonar att en stiftelse har färre formella krav och större självständighet jämfört med en statlig myndighet. Utredningen anför att stiftelseformen ger ett större utrymme för egen styrning, inriktning och egna initiativ. För utgivning av en nyhetstidning är ett oberoende från regeringen och riksdagen viktigt. Utredningen gör dock sammantaget bedömningen att skälen för att verksamheten bör drivas i myndighetsform och av Myndigheten för tillgängliga medier överväger.

En övervägande del av remissinstanserna är positiva till förslaget att statens stöd till Centrum för lättläst avvecklas och att medlen tillförs Myndigheten för tillgängliga medier. Regeringen delar utredningens bedömning att lättlästverksamheten inom ramen för en större institution kan utvecklas genom synergier i utbud, kunskaper och kapacitet, men också genom ökad effektivitet som innebär att mer resurser kan avsättas till lättläst. Flera av remissinstanserna för liknande resonemang. Regeringen delar *Kungl. bibliotekets* uppfattning att det finns goda förutsättningar att ett samgående skapar synergieffekter både vad gäller kunskap och teknik. Regeringen delar också *Statskontorets* uppfattning att statens styrning underlättas om verksamheten ingår i en myndighet. Regeringen gör även bedömningen att kunskapsutbytet kan bidra till ökad kvalitet.

Utredningen belyser att kostnaden för gemensam ledning och administration är relativt sett högre för en liten verksamhet än för en stor. Regeringen delar den bedömningen och anser således att en avveckling av stiftelsen och en överföring av uppgifter till en befintlig myndighet är ett steg mot en effektivare offentlig sektor och en ökad tydlighet styrningsmässigt över offentliga medel och resurser.

Behov av statligt åtagande för lättläst

Utredningen lyfter fram att att det finns ett behov av att staten även i fortsättningen ger stöd för lättläst nyhetsinformation och litteratur. Det redogörs mer utförligt för detta i avsnitten 5.5 och 6 som behandlar statens ansvar när det gäller utgivning av lättläst litteratur samt utgivning av en lättläst nyhetstidning. Sammantaget delar regeringen utredningens bedömning att staten bör fortsätta att ha ett ansvar för lättläst.

Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för statens insatser för lättläst

Utredningens bedömning är att Myndigheten för tillgängliga medier är det bästa alternativet för det framtida ansvaret för statens insatser för lättläst. Utredningen framhåller bl.a. att myndigheten har hög teknisk kompetens och är i framkant inom utvecklingen av ny teknik för att öka tillgången till texter för personer med funktionsnedsättning. Målgruppen för myndigheten respektive stiftelsen tangerar och överlappar delvis varandra. Ur ett brukarperspektiv är det logiskt att statens ansvar för den lättlästa litteraturen och nyhetsförmedlingen ligger på samma myndighet som ansvarar för att tillgängliggöra medier i exempelvis punktskriftsformat och genom talsyntes. Regeringen ser därför positivt på att samla statens ansvar för alla tillgängliga medier i en myndighet.

Enligt förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier har myndigheten till uppgift att i samverkan med

Prop. 2013/14:134 bibliotek i landet arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till sådana exemplar av litterära verk som de behöver för att kunna ta del av verken. Myndigheten har även till uppgift att förbättra tillgången till innehållet i dagstidningar för synskadade, för personer med funktionsnedsättning som inte förmår hålla i eller bläddra i en tidning, för afatiker och dyslektiker. Regeringen bedömer att ansvaret för den lättlästa litteraturen och nyhetsförmedlingen bör kunna ingå som en del i denna verksamhet.

Nedan redogörs det för formen av verksamheten för lättläst vid Myndigheten för tillgängliga medier. Regeringen avser att återkomma med vissa förtydliganden i myndighetens instruktion och regleringsbrev när det gäller dessa och övriga detaljer i verksamheten.

Regeringen föreslår således att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur (Centrum för lättläst) avvecklas. Vad riksdagen tidigare har beslutat om stiftelsen föreslås inte längre gälla.

Regeringen gör bedömningen att staten ska stödja tillgången till lättläst litteratur och nyhetsförmedling i den mån den inte kan tillgodoses av marknaden. Regeringen gör även bedömningen att de statliga insatserna på området lättläst bör inordnas i Myndigheten för tillgängliga medier.

Regeringens samlade förslag till statens budget för budgetåret 2015 presenteras i budgetpropositionen för 2015. Regeringen avser att där återkomma till riksdagen med förslag på förändringar av berörda anslag. Under förutsättning att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår bör statens stöd till Centrum för lättläst avvecklas den 31 december 2014, och en överföring av uppgifterna till Myndigheten för tillgängliga medier bör ske från och med den 1 januari 2015.

5 Verksamheten vid Myndigheten för tillgängliga medier

5.1 Ett nationellt kunskapscenter för tillgängliga medier inrättas

<p>Regeringens bedömning: Myndigheten för tillgängliga medier bör bli ett nationellt kunskapscenter för tillgängliga medier. Syftet med det nationella kunskapscentret bör vara att utveckla verksamheten på vetenskaplig grund.</p>

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dock att kunskapscentret endast ska vara inriktat på lättläst nyhetsförmedling och litteratur och inordnas som en särskild enhet vid myndigheten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna ser positivt på att skapa ett nationellt kunskapscenter, däribland *Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM*, *Stiftelsen Svenska barnboks-institutet* och *Institutet för språk och folkminnen*. Ett antal remiss-

instanser, däribland *Myndigheten för tillgängliga medier* och *Sveriges Utbildningsradio AB* framför dock att ambitionen bör vara att skapa ett center som, med utgångspunkt i användarnas behov och på vetenskaplig grund, inkluderar hela området tillgängliga medier. Angående utredningens förslag att kunskapscentret bör inordnas som en särskild enhet vid myndigheten anför bl.a. *Myndigheten för tillgängliga medier* och *Västerbottens läns landsting* att betänkandet har alltför långtgående förslag kring hur inordningen av lättlästverksamheten i myndigheten ska organiseras. Ett flertal remissinstanser, däribland *Riksförbundet Attention*, *Sveriges Författarförbund* och *Svenska Förläggareföreningen* ser positivt bl.a. på att den erfarenhetsbas som upparbetats inom Centrum för lättläst kommer att finnas kvar.

Skälen för regeringens bedömning: Ett nationellt kunskapscenter för tillgängliga medier, där lättläst är en viktig del, bör finnas till för brukare, förmedlare, förlag, den offentliga sektorn och privata företag. Syftet bör vara att offentliga institutioner såväl som privata företag ska kunna vända sig till myndigheten för att få stöd i sitt arbete med att göra information och material tillgängligt. En majoritet av remissinstanserna ser också positivt på att skapa ett nationellt kunskapscenter för lättläst, däribland *Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten*.

Regeringen bedömer dock, i motsats till utredningen, att ett kunskapscenter enbart för lättläst nyhetsförmedling och litteratur kan leda till minskade möjligheter att tillgodose behoven av service hos grupper av individer med flera funktionsnedsättningar. Det finns en rad fördelar med att samla all kunskap om tillgängliga medier i samma kunskapscenter. Möjligheten att producera talböcker eller punktskriftsböcker av det lättlästa materialet är en sådan. Regeringen delar därmed de synpunkter som ett antal remissinstanser har framfört om att ett kunskapscenter bör ha ambitionen att vara ett center som, med utgångspunkt i användarnas behov och på vetenskaplig grund, inkluderar hela området tillgängliga medier.

Regeringen delar också uppfattningen bland de remissinstanser som särskilt framhållit att de ser positivt på att den erfarenhetsbas som upparbetats inom Centrum för lättläst finns kvar, däribland *Sveriges Författarförbund* och *Svenska Förläggareföreningen*. Regeringen gör dessutom bedömningen att det erfarenhetsutbyte som möjliggörs om kunskapscentret omfattar alla tillgängliga medier torde höja kvaliteten på det lättlästa materialet.

Regeringen bedömer således att det vid Myndigheten för tillgängliga medier bör inrättas ett nationellt kunskapscenter för alla tillgängliga medier som ligger inom myndighetens ansvarsområde. Syftet med det nationella kunskapscentret bör vara att utveckla verksamheten på vetenskaplig grund. Vad det innebär framgår av avsnitt 5.2.

5.2 Verksamheten vid det nationella kunskapscentret

Regeringens bedömning: Det nationella kunskapscentret vid Myndigheten för tillgängliga medier bör sammanställa och sprida relevant forskning om lättläst och övriga tillgängliga medier och om deras målgrupper. Som stöd för detta uppdrag bör myndigheten inrätta ett vetenskapligt råd. Inom det nationella kunskapscentret bör också ett brukarråd inrättas för kontakter med målgrupper, intresseorganisationer och förmedlare. Vidare bör funktionen med läsombud även i fortsättningen finnas kvar och utvecklas. Det nationella kunskapscentret bör även bevaka teknikutvecklingen och informera om tillgängliga medier.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dock att kunskapscentret endast ska fokusera på lättläst nyhetförmedling och litteratur. Utredningen föreslår också att kunskapscentret ska upprätta en särskild databas för tillhandahållande av lättläst litteratur.

Därutöver föreslår utredningen att det nationella kunskapscentret ska utarbeta riktlinjer både för lättläst skrift och bilder och för lättförståelig muntlig kommunikation.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Göteborgs universitet*, *Arvika kommun* och *Skåne läns landsting* tillstyrker förslaget om att det nationella kunskapscentret bör sammanställa och sprida relevant forskning om målgrupperna samt som stöd för detta uppdrag inrätta ett vetenskapligt råd. Även *FUB Klippan* tillstyrker förslaget med nationellt kunskapscenter och lyfter även behovet av läsombud. De flesta remissinstanser, däribland *Afasiförbundet* och *Författarcentrum Riks*, tillstyrker att det också bör inrättas ett brukarråd vid det nationella kunskapscentret för kontakter med målgrupper, intresseorganisationer och förmedlare. *Centrum för lättläst* välkomnar särskilt att även förmedlare som bibliotek, läsombud och studieförbund ska ingå i brukarrådet. Bokförlaget *Hegas AB* tillstyrker förslaget om att inrätta ett brukarråd med reservationen att rådet också bör bjuda in privata aktörer.

Flertalet remissinstanser, däribland *Riksarkivet*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag att det nationella kunskapscentret bör bevaka teknikutvecklingen.

Ett antal remissinstanser, däribland *Riksförbundet för döva, hörsel-skadade och språkstörda barn*, anför dock att det är viktigt att markera att ”teknisk utveckling” inte får uppfattas stå i motsatsställning till traditionella pappersformat, och att det med hänsyn till individuella förutsättningar även fortsättningsvis måste finnas alternativ som tryckta böcker och tidningar. Ett antal remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om att kunskapscentret ska upprätta en särskild databas för lättläst litteratur, däribland *Kungsbacka kommun*.

Kungl. biblioteket och Universitets- och högskolerådet m.fl. invänder dock mot utredningens förslag om en separat databas för lättläst material och anför att de lättlästa medierna bör samlas i den nationella katalogen Libris där Myndigheten för tillgängliga mediers samtliga talboksposter redan finns sökbara. Merparten av de remissinstanser som kommenterar utredningens förslag att det nationella kunskapscentret ska utarbeta riktlinjer både för lättläst skrift och bilder samt för lättförståelig muntlig kommunikation är positiva, däribland *Arbetsförmedlingen* och *Hultsfreds kommun*.

Skälen för regeringens bedömning

Som framgår av avsnitt 5.1 gör regeringen bedömningen att det nationella kunskapscentret för tillgängliga medier bör omfatta alla tillgängliga medier där lättläst blir en viktig del. Det nationella kunskapscentret bör vara övergripande, kunskapsinriktat och stödjande för alla som producerar och utvecklar produkter och tjänster som syftar till att tillgängliggöra information, litteratur och medier. En av kunskapscentrets uppgifter bör exempelvis vara att stödja redan etablerade bokförlag i deras utgivning av lättläst litteratur.

Ett vetenskapligt råd bör inrättas

Utredningen anser att det finns behov av att samla relevant forskning inom språk- och läsutveckling, om funktionsnedsättningar, dyslexi, kognitionsvetenskap, människa – datorinteraktion, teknisk utveckling och myndigheters arbete för målgrupperna inom ett forum. Utredningen föreslår därför att ett vetenskapligt råd inrättas vid det nationella kunskapscentret. Forsknings-sammanställningar och förmedling av aktuell forskning är en viktig uppgift för att kunskaper om exempelvis lättläst ska spridas. Det finns även behov av ett utvecklat samarbete med de myndigheter som verkar inom angränsande områden, som t.ex. Specialpedagogiska skolmyndigheten och Institutet för språk och folkminnen.

Regeringen delar utredningens bedömning och instämmer därmed också i den uppfattning som redovisas av bl.a. *Göteborgs universitet*, *Arvika kommun* och *Skåne läns landsting* att det nationella kunskapscentret bör sammanställa och sprida relevant forskning om målgrupperna och som stöd för detta uppdrag inrätta ett vetenskapligt råd. Regeringen delar utredningens bedömning att inrättandet av ett vetenskapligt råd vid det nationella kunskapscentret skulle ge positiva effekter för hela myndighetens verksamhet. Syftet med ett vetenskapligt råd bör vara att evidensbasera det löpande arbetet med utgångspunkt i målgruppernas behov och möjligheter.

Ett brukarråd bör inrättas

Utredningen föreslår även att ett brukarråd inrättas vid det nationella kunskapscentret för kontakter med förmedlare, målgrupperna och intresseorganisationer. En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Afasi-förbundet* och *Författarcentrum Riks* tillstyrker förslaget.

Prop. 2013/14:134 Insatser inom området lättläst och övriga tillgängliga medier bör utgå från brukarnas behov. Regeringen gör i likhet med utredningen bedömningen att ett särskilt brukarråd bör inrättas som ett rådgivande organ inom det nationella kunskapscentret, med representanter för målgrupperna och deras intresseorganisationer.

Bokförlaget *Hegas AB* har anfört att det till brukarrådet också bör bjudas in privata aktörer. Detta lämnar regeringen åt myndigheten att bedöma och besluta om.

Information om tillgängliga medier

Enligt utredningens förslag ska det nationella kunskapscentret sprida kännedom om lättläst material till brukare och förmedlare. Regeringen bedömer dock att centret bör informera om alla tillgängliga medier och inte endast lättläst. Detta resonemang hör samman med regeringens bedömning att det vid myndigheten bör inrättas ett nationellt kunskapscenter för alla tillgängliga medier (jfr avsnitt 5.1). Det nationella kunskapscentret för tillgängliga medier bör enligt regeringens bedömning såväl aktivt öka kunskapen om tillgängliga medier med hjälp av det vetenskapliga rådet som informera och sprida kännedom om tillgängliga medier till målgrupperna och förmedlarna.

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen (2013:801) främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bl.a. genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. Lättlästutredningen belyser att bibliotekens uppdrag i den nya bibliotekslagen är centralt för att sprida kunskap om lättläst nyhetsförmedling och litteratur. Biblioteken har också fått en förtydligad roll i den nya bibliotekslagen att ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bl.a. genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Regeringen gör bedömningen att bibliotekens arbete med att informera om lättläst nyhetsförmedling och litteratur och övriga tillgängliga medier ligger inom ramen för det uppdrag biblioteken har enligt bibliotekslagen. Personer med mycket stora lässvårigheter kan dock behöva personligt stöd för att tillgodogöra sig text. En läsombudsverksamhet har därför under åren byggts upp över hela landet som bibliotek, studieförbund och FUB:s lokalföreningar m.fl. varit mycket aktiva i. Verksamheten är viktig för tillgängligheten och bör därför fortsatt utvecklas.

Genom den svenska talboksmodellen förmedlar Myndigheten för tillgängliga medier via Sveriges folk-, läns-, universitets- och högskolebibliotek medier till användarna. Myndigheten för tillgängliga medier har i enlighet med modellen ansvar för produktion och bibliografisk beskrivning av talböcker samt för information och rådgivning till bibliotek inom sitt verksamhetsområde. Myndigheten är också lånecentral för talböcker. Ett antal remissinstanser, däribland *Kungsbacka kommun*, tillstyrker utredningens förslag om att kunskapscentret ska upprätta en särskild databas för lättläst litteratur. *Kungl. biblioteket* och *Universitets- och högskolerådet* m.fl. invänder dock mot utredningens förslag om en separat databas för lättläst material och menar att de lättlästa medierna bör

samlas i den nationella katalogen Libris där Myndighetens för tillgängliga mediers samtliga talboksposter redan finns sökbara.

Regeringen delar dessa remissinstansers bedömning att lättläst nyhetsförmedling och litteratur bör bli ytterligare en medieform som inkorporeras i Myndigheten för tillgängliga mediers redan etablerade databas för sökning. Det underlättar för brukarna med endast en kanal för utlåning av tillgängliga medier. Det nationella kunskapscentret ska vara ett center för alla tillgängliga medier och inte endast lättläst. Frågan om databasen bör således följa samma resonemang. De närmare formerna för detta bör dock överlämnas åt myndigheten att ta ställning till.

Kunskapscentret bör bevaka teknikutvecklingen

Lättlästutredningen belyser att ny teknik för att underlätta kommunikation och läsande för personer med funktionsnedsättning utvecklas oavbrutet. Detta gäller särskilt forskning om läsprocessen och nya tekniska lösningar. Mot bakgrund av det föreslår utredningen att det nationella kunskapscentret bör bevaka teknikutvecklingen.

Regeringen delar bedömningen att Myndigheten för tillgängliga medier inom det nationella kunskapscentret bör ägna sig åt att bevaka teknikutvecklingen och hur den kan underlätta för målgrupperna. Detta ligger också i linje med myndighetens nuvarande uppdrag.

Ett antal remissinstanser, däribland *Riksförbundet för döva, hörsel-skadade och språkstörda barn*, anför att det är viktigt att markera att teknisk utveckling inte får uppfattas stå i motsatsställning till traditionella pappersformat och att det med hänsyn till individuella förutsättningar även fortsättningsvis måste finnas alternativ som tryckta böcker och tidningar. För att tillgodose detta bedömer regeringen att formen för utgivning av litteratur och nyhetstidning bör bestämmas utifrån behovsanalyser (se avsnitt 5.5 och 6).

5.3 Verksamhet riktad till skolor

Regeringens bedömning: Myndigheten för tillgängliga mediers stöd för lättläst bör även riktas till skolan.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Lättlästutredningen har föreslagit att verksamheten riktad mot skolan ska upphöra. Utredningen föreslår även att Lättläst-tjänsten ska avknoppas till privat verksamhet och fungera på samma villkor som andra språkkonsulter.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är kritiska till utredningens förslag att det särskilda uppdraget att främja och öka utbudet av lättlästa nyheter och böcker i skolan ska upphöra, däribland *Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM*, *Statens skolverk* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten*. Även sex spontana skrivelser från både organisationer och privatpersoner avstyrker förslaget. Remissinstanserna är också över lag tveksamma till utredningens förslag att avknoppa Lättläst-tjänsten. *Lunds universitet*, *Centrum för*

Prop. 2013/14:134 *lättläst* och *Sveriges läromedelsförfattares förbund* anför att det är mycket viktigt att rådgivning och konsultverksamhet har en nära koppling till de nyaste forskningsrönen, vilket skulle försvåras om denna verksamhet avknoppades från det nationella kunskapscentret. *Ekonomistyrningsverket* saknar en beräkning av marknadspris för *Lättläst-tjänsten* och kan därför inte ta ställning till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: *Lättlästutredningen* föreslår att det särskilda uppdrag som Centrum för *lättläst* nu har att rikta sig till skolan och att utöka sitt utbud av *lättlästa* nyheter och böcker i skolan ska upphöra. Utredningen anför som skäl att detta uppdrag ligger inom utbildningssektorn och att Specialpedagogiska skolmyndigheten redan har i uppdrag att utveckla, anpassa, framställa och distribuera läromedel i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden. Utredningen pekar dock samtidigt på att det är genom förmedlare, exempelvis skolan, som Centrum för *lättläst* främst når sin målgrupp.

En majoritet av remissinstanserna har invänt mot förslaget. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* avstyrker t.ex. förslaget med motiveringen att utredningens intention att stärka statens insatser för *lättläst* talar för att fler aktörer bör vara aktiva i att främja och utöka utbudet.

Vikten av att kunna ta del av litteratur och samhällsinformation bedömer regeringen ytterst är en demokratifråga. I likhet med remissinstansernas synpunkter bedömer regeringen att skolan är en viktig kanal för att nå ut till lässvaga personer. Det kan inte anses ändamålsenligt att ta bort en fungerande kanal för att nå personer i behov av *lättläst*.

Frågan om *Lättläst-tjänstens* närmare utformning överlämnas till myndigheten att ta ställning till.

5.4 Målgruppen för statens insatser för *lättläst*

Regeringens bedömning: Målgruppen för statens insatser för *lättläst* bör bestämmas utifrån behovsanalyser. Utgångspunkten och målsättningen bör vara att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att kunskapscentret främst ska prioritera en primär målgrupp, dvs. barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning eller med andra funktionsnedsättningar som påverkar läsförmågan och läsförståelsen i hög grad samt personer med demenssjukdom. Utredningen föreslår också att Myndigheten för tillgängliga medier i sin utgivning av *lättläst* litteratur och av en *lättläst* nyhetstidning främst ska rikta sig till den primära målgruppen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna avstyrker förslaget att kunskapscentrets verksamhet enbart ska inriktas mot den målgrupp som i betänkandet benämns primär, däribland *Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms Universitet*, *Vilhelmina kommun* och *Autism- och Aspergerförbundet*.

Skälen för regeringens bedömning: Lätlästutredningen framhåller att de som har behov av lättläst främst är den av utredningen benämnda primära målgruppen, dvs. barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning eller med andra funktionsnedsättningar som påverkar läsförmågan och läsförståelsen i hög grad samt personer med demenssjukdom. Utredningen anser vidare att den privata marknaden kan tillgodose den sekundära målgruppens behov, dvs. övriga personer med försvagad läsförmåga.

Regeringen instämmer dock i remissinstansernas synpunkter om att den uppdelning av målgruppen i en primär och en sekundär målgrupp som Lätlästutredningen föreslår inte är ändamålsenlig. Remissinstansernas invändningar består dels i att det kan upplevas stigmatiserande för vissa att dela upp målgruppen, dels att målgruppen är för komplex för att kunna kategoriseras in i en primär och sekundär grupp. Regeringen gör, i motsats till utredningen, även bedömningen att målgruppen för lättläst litteratur inte kan anses vara statisk.

Utredningen har identifierat att de målgrupper som använder lättläst material oftast är personer med funktionsnedsättningar, barn som håller på att lära sig läsa, personer med motoriska eller perceptuella svårigheter och invandrare som lär sig svenska. Utredningen pekar också på att personer som är i behov av lättläst ofta inte är de som själva aktivt söker lättläst material. I stället är det personer i deras närhet som fungerar som så kallade förmedlare och som uppmärksammar dem på att det finns anpassat material. Förmedlare kan exempelvis vara föräldrar, lärare i förskola, skola och vuxenutbildning, bibliotekarier, läsombud, personal inom vården och intresseorganisationer.

Den nuvarande målgruppen för statens insatser för lättläst är personer med intellektuell funktionsnedsättning och vissa andra grupper med läsvårigheter. Regeringen bedömer att målgruppen för statens insatser för lättläst även i fortsättningen bör bestämmas utifrån kontinuerliga behovsanalyser. Målsättningen och utgångspunkten bör vara att alla ska ha tillgång till litteratur och nyhetsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga. De nationella kulturpolitiska målen, de nationella målen för politiken för litteratur- och läsfrämjande och de nationella funktionshinderspolitiska målen bör vara vägledande.

5.5 Myndigheten bör ansvara för att ge ut och distribuera lättläst litteratur

Regeringens bedömning: Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för utgivning och distribution av lättläst litteratur i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dock att utgivningen av lättläst litteratur ska riktas till en primär målgrupp och främst till vuxna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Statens kulturråd*, *Centrum för lättläst*, *Botkyrka kommun* och *Folkbildningsrådet* tillstyrker förslaget att Myndigheten för tillgängliga medier ska ansvara för att ge ut och distribuera lättläst litteratur i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden, men avstyrker den del som handlar om att rikta utgivningen till den grupp som utredningen definierar som primär.

Viktigast enligt de flesta remissinstanserna, däribland *Svensk Biblioteks förening*, är att lättlästutgivningens omfattning totalt och kvalitativt sett inte minskar. Några remissinstanser befarar att detta kommer att ske, däribland *Sveriges Läromedelsförfattares Förbund* och *Tidningsutgivarna*. *Förbundet funktionshindrade med läs- och skrivsvårigheter* och *Dyslexiförbundet FMLS* anför att statens insatser bör vara att stimulera hela marknaden för lättläst så att utbudet av produkter och tjänster ökar.

Flertalet remissinstanser, däribland *Sveriges Television AB* och *Tidningsutgivarna* ifrågasätter förslaget att överföra den del av verksamheten som är publicistisk till en myndighet. *Nordiska oberoende förlags förening* avstyrker förslaget och är i sitt remissvar starkt kritiska till att staten överhuvudtaget ägnar sig åt produktion av lättläst då det försvårar utvecklingen av mer omfattande alternativ på marknaden. *Svenska Förläggareföreningen* liksom *Föreningen Svenska läromedel* anser att det måste utredas och klargöras om 17 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) blir tillämplig innan utgivning av lättläst litteratur flyttas över till Myndigheten för tillgängliga medier.

Ett antal författare, illustratörer, formgivare och fotografer som arbetat för Centrum för lättläst har i ett spontant remissvar anført att verksamheten måste förbli oberoende och att organisationsformen behöver utredas ordentligt för att garantera mångfald i utgivningen och att läsarnas behov tillfredställs.

Fortsatt behov av lättläst litteratur

Lättlästutredningen belyser att det finns ett fortsatt behov av statligt stöd för lättläst litteratur och att det finns grupper som inte kan tillgodogöra sig annan litteratur än lättläst. I den litteraturpolitiska propositionen Läsa för livet (prop. 2013/14:3) beskrivs att litteratur och läsning har ett värde i sig genom att förmedla upplevelser och känslor. Litteraturen hjälper oss att förstå världen och oss själva. När det gäller den lättlästa litteraturen är det särskilt viktigt att lyfta fram allas tillgång till kultur och litteratur oavsett läsförmåga och eventuell funktionsnedsättning. Syftet med den lättlästa litteraturen är inte att ersätta annan litteratur utan att personer med försvagad läsförmåga ska ha samma tillgång till kultur, litteratur och nyheter. Det är en fråga om allas möjlighet att delta i samhället, ett ämne som är relevant för flera politikområden.

Den OECD-undersökning som mäter 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap, PISA-2012, som presenterades i december 2013 visade på försämrade och sjunkande resultat för svenska elever när det gäller läsförmåga. Undersökningen tydliggör behovet av läsfrämjande insatser. Där kan tillgången till lättläst spela en betydelsefull roll. Det är angeläget att framhålla vikten av mångfald och kvalitet i utgivningen av lättläst litteratur.

Lättlästutredningen gör bedömningen att den privata marknaden inte har möjlighet att tillgodose behovet av lättläst litteratur till hela målgruppen. Däremot föreslår utredningen att kunskapscentret och Myndigheten för tillgängliga medier i sin utgivning av lättläst litteratur främst ska rikta sig till en primär målgrupp. Regeringen delar överlag inte utredningens förslag om att dela upp målgruppen (se avsnitt 5.4).

Lättlästutredningen föreslår därutöver att utgivning av lättläst litteratur främst ska riktas till vuxna. Utredningen bedömer att det för barn och unga i högre grad produceras lättläst litteratur av privata förlag och lättlästa läromedel genom Specialpedagogiska skolmyndigheten. När det gäller åldersgräns för målgruppen för lättläst litteratur anser regeringen dock i likhet med en övervägande del av remissinsatserna att det inte kan anses vara oföränderligt att målgruppen för lättläst litteratur kommer att vara vuxna. Det är därför rimligare att målgruppen får identifieras utifrån behovsanalyser vid det nationella kunskapscentret. I propositionen Läsa för livet pekar regeringen också särskilt på vikten av att stärka barns och ungas läsförmåga och läslust. Genom att tidigt i livet ta del av litteratur och utveckla den egna kreativiteten stärks kunskaps- och bildningsnivån. Det är också en förutsättning för att människor ska växa och utvecklas även som vuxna. Regeringen gör därför bedömningen att det inte bör sättas någon åldersgräns. Det nationella kunskapscentret vid myndigheten får i stället arbeta utifrån behovsanalyser av marknaden.

Ett antal författare som arbetat för Centrum för lättläst har i ett spontant remissvar anfört att det finns en problematik med att en statlig myndighet ger ut oberoende litteratur. Utgångspunkten är dock att den kommersiella marknaden, i den mån det är möjligt, ska tillgodose målgruppens efterfrågan på lättläst litteratur. Regeringen har också, i likhet med utredningen och majoriteten av remissinstanserna, bedömt att det

Prop. 2013/14:134 finns ett fortsatt behov av statligt åtagande på området lättläst. De fördelar som redogjorts för i denna proposition när det gäller synergieffekter får anses överväga de eventuella nackdelarna.

Flera brukarorganisationer, bl.a. *Demensförbundet*, har i sina remissvar påpekat att målgrupperna för lättläst inte alltid har samma möjlighet att tillgodogöra sig litteratur digitalt som i tryckt format. Det har framförts en oro över att Myndigheten för tillgängliga medier har en tydligt teknisk inriktning. Regeringen anser att formen för utgivningen av lättläst litteratur bör göras utifrån analyser av målgruppens behov. Den lättlästa litteraturen bör alltså tillgängliggöras i tryckt format vid behov. I övrigt överlåter regeringen åt myndigheten att bestämma i vilket format som den lättlästa litteraturen bör göras tillgänglig.

Lättläst litteratur bör produceras i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden

Det har även inkommit synpunkter från några remissinstanser, exempelvis *Nordiska oberoende förlags förening*, avseende att statens åtagande för lättläst försvårar utgivning av alternativ på marknaden. Regeringen bedömer dock i likhet med utredningen och majoriteten av remissinstanserna att det finns ett fortsatt behov av statligt åtagande på området lättläst. Regeringen bedömer även i likhet med utredningen att det är viktigt att inte snedvrider marknaden, utan i stället låta de privata förlag som nu ger ut lättläst litteratur få möjlighet att agera på en konkurrensutsatt marknad. Den statligt stödda utgivningen av lättläst litteratur bör därmed göras utifrån kontinuerliga behovsanalyser av marknaden och styras till att inte vara konkurrenshämmande.

Med hjälp av ett brukarråd, ett vetenskapligt råd och kontaktnät med relevanta aktörer bör myndigheten kunna arbeta med dessa förutsättningar. Baserat på relevanta analyser bör centret kunna begränsa sin utgivning av lättläst litteratur till den typ av utgivning som inte marknaden kan tillgodose.

Myndigheten för tillgängliga medier arbetar i dag huvudsakligen utifrån det utrymme som ges till bearbetning och distribution av litterära verk genom de inskränkningar i upphovsrätten som följer av 17 § upphovsrättslagen. Om myndigheten behöver agera utanför det handlingsutrymme som nämnda paragraf ger, exempelvis genom att framställa litteratur till målgrupper som inte omfattas av inskränkningen, krävs som utgångspunkt upphovsmannens samtycke.

Regeringen gör således bedömningen att Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för att ge ut lättläst litteratur i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden.

En utvärdering av formen och myndighetens arbete med den lättlästa litteraturen bör göras med viss regelbundenhet. Regeringen avser att ge Myndigheten för tillgängliga medier i uppdrag att lämna årliga rapporter till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med uppgifter om spridningen av den lättlästa litteraturen till den av kunskapscentret identifierade målgruppen.

6 Myndigheten för tillgängliga medier bör ansvara för att stödja utgivning och distribution av en oberoende lättläst nyhetstidning

Prop. 2013/14:134

Regeringens bedömning: Myndigheten för tillgängliga medier bör stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dock att utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen ska fokuseras till en primär målgrupp. Utredningen föreslår också att tidningen ska ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier och att generaldirektören ska utse en oberoende chefredaktör.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Autism- och Aspergerförbundet*, är positiva till att utredningen föreslår att tidningen 8 SIDOR fotsättningsvis bör ges ut. En majoritet av remissinstanserna, däribland *Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM*, *Administration av litterära rättigheter i Sverige (ALIS)* och *Demensförbundet*, kritiserar förslaget och poängterar att en förutsättning för en nyhetstidning är att den ska ha en oberoende ställning i förhållande till staten. Detta menar t.ex. *Sveriges Författarförbund* är extra viktigt vad gäller 8 SIDOR då tidningens målgrupp har högst begränsad tillgång till alternativ. Även ett antal spontana skrivelser från både organisationer och privatpersoner kritiserar förslaget på samma grund.

Statskontoret anför att Myndigheten för tillgängliga medier bör överväga olika möjliga lösningar för att bibehålla tidningens oberoende. Myndigheten bör därefter välja det mest kostnadseffektiva alternativet. *Myndigheten för tillgängliga medier* föreslår i sitt remissvar att det redaktionella arbetet bör upphandlas för att säkra ett publicistiskt oberoende. Bland annat *Svenska journalistförbundet* anför att utredningens förslag att Myndigheten för tillgängliga mediers generaldirektör ska utse en oberoende chefredaktör är en otillräcklig åtgärd för att behålla förtroendet för tidningens självständighet.

Ett antal remissinstanser, däribland *Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet*, *Centrum för lättläst*, *Kungsbacka kommun*, *Studieförbundet Vuxenskolan* och *Sveriges Länsbibliotekarier*, avstyrker utredningens förslag att utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen ska fokuseras till en primär målgrupp.

Skälen för regeringens bedömning

Fortsatt behov av en lättläst nyhetstidning

Utredningen anför att det finns ett behov av en nyhetstidning för personer med lässvårigheter och att tidningen 8 SIDOR fortsatt bör ges ut. Regeringen delar denna bedömning och menar att en nyhetstidning på lättläst svenska fyller en viktig funktion både ur ett demokratiskt och ett kulturellt perspektiv. Det är en fråga om allas möjlighet att delta i

Prop. 2013/14:134 samhället och den pågående samhällsdebatten, vilket varit vägledande för politiken sedan Taltidningskommittén inledde sin försöksverksamhet 1984. Utredningen beskriver att det finns två privata nyhetstidningar som skrivs på lättare svenska; Nyhetstidningen och Sesam. Utredningen betonar dock att dessa riktar sig till en annan målgrupp än 8 SIDOR och att det därför finns ett fortsatt behov ett statligt åtagande för lättläst nyhetsinformation.

Utredningen föreslår att den lättlästa nyhetstidningen ska ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier och att generaldirektören ska utse en oberoende chefredaktör. En majoritet av remissinstanserna, däribland *Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM* och *Sveriges Författarförbund*, har dock lyft fram problematiken med att en statlig myndighet ger ut en nyhetstidning som ska vara publicistiskt oberoende. Regeringen gör därför bedömningen att produktionen av en lättläst nyhetstidning bör upphandlas. För att tillgodose behovet av en oberoende ansvarig utgivare som är frikopplad från myndigheten gör regeringen bedömningen att upphandling är det bästa alternativet. Ett exempel på en liknande lösning är SIDA:s tidning OmVärlden som ställs till förfogande av SIDA, men där verksamheten är upphandlad.

Tidningen 8 SIDOR bör fortsätta att ges ut

Regeringen anser att tidningen 8 SIDOR, som nu ges ut av Centrum för lättläst, har hög kvalitet och i många avseenden får anses vara världsledande på området lättläst nyhetsinformation. Regeringen vill därför betona vikten av att denna kompetens och kvalitet upprätthålls i tidningens nya regi.

Upphandlingsförfarandet som syftar till att säkerställa tidningens oberoende från staten får inte innebära att tidningens kvalitet blir lidande. Regeringen anser också att det är viktigt att brukare av tidningen även framöver får en produkt som de känner igen. Tidningen bör därför fortsatt namnges 8 SIDOR. Regeringens bedömning är således att tidningen 8 SIDOR fortsatt bör ges ut och distribueras med stöd av Myndigheten för tillgängliga medier. Sammantaget anser regeringen det viktigt att den kompetens och det varumärke Centrum för lättläst byggt upp inte går förlorad.

Myndigheten för tillgängliga medier föreslår i sitt remissvar att 8 SIDOR ska ges ut som kostnadsfri e-tidning och taltidning, men att myndigheten under en övergångsperiod på tre år också ska fortsätta att ge ut tidningen i tryckt format.

Regeringen bedömer mot bakgrund av flera remissvar från brukarorganisationer att det inte är tillräckligt utrett att målgrupperna för lättläst har samma möjlighet att tillgodogöra sig den lättlästa tidningen digitalt (jfr avsnitt 5.2 för remissinsatsernas synpunkter). Regeringen gör därför bedömningen att formen för utgivningen av en lättläst nyhetstidning, i likhet med den lättlästa litteraturen, bör göras utifrån behovsanalyser. Regeringen anser att det är angeläget att betona att den lättlästa nyhetstidningen bör tillgängliggöras i tryckt format vid behov. I övrigt överlåter regeringen åt Myndigheten för tillgängliga medier att i samband med upphandlingen bestämma i vilket format som den lättlästa nyhetstidningen bör göras tillgänglig.

En utvärdering av formen och myndighetens arbete med den lättlästa nyhetstidningen bör göras med viss regelbundenhet. Regeringen avser att ge Myndigheten för tillgängliga medier i uppdrag att lämna årliga rapporter till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med uppgifter om spridningen av den lättlästa nyhetstidningen till den av kunskapscentret identifierade målgruppen.

7 Konsekvensanalys

7.1 Konsekvenser för staten och myndigheter

De förslag och bedömningar som lämnas om att statens insatser för lättläst bör inordnas i en myndighet, bör innebära att statens styrning underlättas. Enligt den förvaltningspolitiska propositionen Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009:10:175) bör statlig verksamhet i huvudsak bedrivas i myndighetsform. Myndighetsformen ger en tydlig ansvarskedja, myndighetens ledning ansvarar inför regeringen som ansvarar inför riksdagen. Myndighetsformen är också flexibel. Den ger goda möjligheter att anpassa styrning och organisation till olika förutsättningar. Kraven på offentlighet och insyn tillgodoses också och skapar möjlighet för tydligare styrning av offentliga medel och resurser.

Förslagen och bedömningarna innebär att statens stöd till Stiftelsen för lättläst litteratur och nyhetsinformation kommer att avvecklas och att Myndigheten för tillgängliga medier övertar ansvaret för statens insatser för lättläst. Detta kommer att leda till vissa omställningskostnader för Myndigheten för tillgängliga medier.

Centrum för lättläst har i dag cirka 31 anställda (motsvarande 24 årsarbetskrafter) som kommer att bli berörda av förslagen. Vid en överföring av uppgifterna från stiftelsen till Myndigheter för tillgängliga medier ska 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd beaktas.

7.2 Konsekvenser för enskilda och företag

Förslag och bedömningar som presenteras i denna proposition bedöms ha positiva effekter för enskilda. Propositionen innebär främst en organisationsförändring när det gäller formerna för det statliga åtagandet avseende statens insatser för lättläst nyhetsförmedling och litteratur, men också en framtida inriktning av det statliga åtagandet för statens insatser för lättläst nyhetsförmedling och litteratur. Inrättandet av ett nationellt kunskapscenter bör få positiva effekter för enskilda. Statens insatser för lättläst torde bli mer evidensbaserade tack vare det vetenskapliga rådet och målgruppens behov bör bättre kunna fastställas tack vare brukarrådet.

Förslagen och bedömningarna bedöms också ha positiva effekter för företag. De privata förlag som nu producerar lättläst litteratur bör på-

Prop. 2013/14:134 verkas positivt i och med att statens utgivning av lättläst litteratur görs utifrån behovsanalyser av marknaden. Myndigheten för tillgängliga mediers utgivning ska anpassas till den kommersiella marknads förutsättningar att tillgodose målgruppernas behov och utgivningen bör således inte vara konkurrenshämmande.

7.3 Konsekvenser för jämställdhetspolitiken och integrationspolitiken

I den litteraturpolitiska propositionen Läs för livet (prop. 2013/14:3) görs bedömningen att det är angeläget att insatser görs för att komma till rätta med den minskning i läsförmåga som framför allt kan noteras bland pojkar för att främja jämställdheten. De förslag som lämnas och de bedömningar som redovisas i denna proposition om lättläst nyhetsförmedling och litteratur bör kunna bidra till detta även om ytterligare initiativ också behöver tas. I övrigt är bedömningen att förslagen inte får några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

För att nå de integrationspolitiska målen är det av stor betydelse att alla i samhället ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga. Tillgång till litteratur och nyhetsinformation på lättläst svenska är av särskild betydelse under läroprocessen och ökar möjligheten för nyanlända invandrare att delta i samhällsdebatten och i samhället i övrigt på lika villkor samt att få ta del av kultur. Den organisatoriska förändring som tas upp i denna proposition bedöms dock inte ha några direkta konsekvenser för integrationspolitiken.

7.4 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning är att förslagen och bedömningarna inte har betydelse för den kommunala självstyrelsen. De bedöms inte heller ha någon effekt på miljön, brottsligheten, det brottsförebyggande arbetet eller på sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet.

Utredningens uppdrag

Regeringen beslutade den 25 oktober 2012 att tillsätta en särskild utredare för att göra en översyn av statens insatser på området lättläst (dir. 2012:109). Syftet är att ge ett beslutsunderlag till regeringen för eventuella reformer och prioriteringar. Det övergripande uppdraget för utredaren är att föreslå hur statens insatser för lättläst ska organiseras.

Utgångspunkter för lättläst

Flera politikområden behandlar frågor som berör området lättläst. De politikområden som utredningen bedömer har mål som utgör en grundval för statens insatser är kulturpolitiken, funktionshinderspolitiken, demokratipolitiken och utbildningspolitiken. Alla ska kunna delta i kulturlivet, vilket innebär att personer med funktionsnedsättning ska uppmärksammas i alla regeringsinitiativ på kulturområdet. Målen för funktionshinderspolitiken är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning blir delaktiga i samhällslivet och får jämlika levnadsvillkor. För att nå målen ska arbetet undanröja hinder för full delaktighet, förebygga och bekämpa diskriminering, samt ge alla med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Demokratipolitiken omfattar frågor om val och valdeltagande, politisk representation och möjligheter till inflytande och delaktighet mellan de allmänna valen. Demokratin stärks av att människor har makt över sitt eget liv och sina möjligheter att påverka den politiska beslutsprocessen. De övergripande målen för utbildningen stadgar lika tillgång till utbildning och alla elevers rätt till en likvärdig utbildning. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utredningen beskriver några forskare som har studerat läsförmåga, vägar till läsförståelse m.m. Läs- och skrivförmåga är ett vidare begrepp än läs- och skrivkunnsighet och ju mer en person läser desto mer utvecklas läsförmågan. Lättlästa texter behövs, men det är viktigt att definiera vad som avses med en lättläst text. Det finns ett antal grupper med behov av att få texter anpassade till sina förutsättningar, men grupperna är sällan homogena. Olika typer av lässvårigheter som dyslexi, arbetsminnesproblem eller läsovana kräver olika typer av strategier för att förenkla en text. I utredningen redovisar vi olika beskrivningar av vad lättläst anses vara och ger några exempel. Enligt Centrum för lättläst (CFL) kännetecknas en lättläst text av att den tar hänsyn till läsarens förutsättningar och förkunskaper, följer en logisk tanke och tidsföljd, språket har konkreta och vardagliga ord och uttryck och att den grafiska formen underlättar för läsaren att ta till sig texten. Historiken kring framväxten av lättläst beskrivs i ett avsnitt.

Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation startade sin verksamhet 1987 med uppgiften att äga och ge ut en nyhetstidning för begåvningshandikappade. Ganska snart efter att stiftelsen bildats ansåg regeringen att det var lämpligt att föra över bokutgivningen av lättlästa böcker, som tidigare hanterats av SÖ, till samma stiftelse.

Målgrupper för lättläst

De målgrupper som lättlästa texter och material är tänkta att vända sig till finns inte tydligt definierade och har varierat under åren. Enligt Kulturdepartementets riktlinjer för CFLL ska personer med utvecklingsstörning och vissa andra grupper med lässvårigheter tillgodoses med nyhetsinformation och litteratur. De målgrupper som omfattas av lättläst material av de olika aktörerna är oftast: personer med funktionsnedsättningar, barn som håller på att lära sig läsa, personer med motoriska eller perceptuella svårigheter och invandrare som lär sig svenska. Personer som behöver lättläst är ofta inte de som själva efterfrågar lättläst material. I stället är det personer i deras närhet som fungerar som så kallade förmedlare och som uppmärksammar dem på att det finns anpassat material. Förmedlare är t.ex. föräldrar, lärare i förskola, skola och vuxenutbildning, bibliotekarier, läsombud, personal inom vården och intresseorganisationer.

Aktörer inom lättläst

I utredningens uppdrag ingår att identifiera och beskriva relevanta aktörer inom olika sektorer, som skulle kunna bidra till arbetet för lättläst. Aktörerna har delats in i de som är offentliga, det civila samhället och de som är kommersiella. Vi har även studerat lättläst i några andra länder.

Förutom CFLL har inga andra statliga stiftelser eller myndigheter något uppdrag som gäller produktion av lättlästa nyheter eller lättläst litteratur. Flera myndigheter har dock uppdrag utifrån funktionshinderspolitiken eller kultur- och språkpolitikens mål om lättillgänglig information och allas rätt till att utveckla och tillägna sig det svenska språket. Inom utbildningspolitiken ska undervisningen bidra till att alla elever utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva. Utredningen beskriver statliga och kommunala aktörer och de delar av deras verksamheter som berör lättlästområdet. De aktörer som beskrivs är bl.a. CFLL, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), Statens kulturråd, Språkrådet, Sveriges Radio, Statens skolverk och Specialpedagogiska skolmyndigheten. När det gäller det civila samhället beskrivs intresseorganisationer, folkhögskolor, studieförbund och kampanjen Digidel. De kommersiella aktörer som beskrivs är nyhetstidningar, bokförlag, språk- och webbrådgivare och de som producerar digitala lärvärktyg.

CFLL är en föregångare i arbetet med lättlästa texter på internationell nivå. Utredningen beskriver också hur man arbetar med lättläst i några andra länder, t.ex. Finland och Norge.

Behov av offentligt stöd för lättläst

Staten har ett ansvar för att alla med stora svårigheter att läsa får texter som de kan tillägna sig. Staten har även ett ansvar när det gäller möjligheten till inflytande och demokrati, bl.a. genom lättläst nyhets- och samhällsinformation och att alla kan få tillgång till läsning och kulturupplevelser. Utredningen anser att de statliga medel som tilldelas för lättlästa nyheter och litteratur bör fortsatt användas för detta ändamål men även kunna utnyttjas för andra medier.

De medel som avsätts för lättläst bör i första hand användas till dem som har de största behoven, där graden av lässvårigheter är störst och gruppens storlek bidrar till att kommersiella drivkrafter saknas för att tillgodose deras behov. Utredningen har valt att peka ut primära och sekundära målgrupper. De primära målgrupperna är:

- Personer med utvecklingsstörning
- Personer med andra funktionsnedsättningar som påverkar läsförmågan i hög grad.
- Personer med demenssjukdom.

De sekundära målgrupperna är:

- Personer med enklare former av läs- och skrivsvårigheter.
- Personer som nyligen invandrat till Sverige och som inte kan svenska på grundläggande nivå.
- Personer som är mycket läsovana.

Utredningen anser att statens ansvar för de primära målgruppernas behov av lättläst material, både litteratur och nyhetsinformation är mer omfattande. Det gäller tillgången till olika slags lättläst material, medier och uttrycks sätt. De statliga medlen ska i första hand öka de primära målgruppernas tillgänglighet och användas för deras behov. För de sekundära målgrupperna finns fler privata företag som tillgodoser deras behov. Här ska staten endast producera material i den mån det finns ett behov som marknaden inte tillgodoser. Utredningen vill även peka på de statliga myndigheternas uppdrag att ge samhällsinformation och att det bör följas upp på ett tydligare sätt.

Utredningens förslag

Det offentliga stödet bör främst inriktas på ett nationellt kunskapscentrum och nyhetsinformation, samhällsinformation och litteratur för de primära målgrupperna.

Statens insatser för lättläst överförs till MTM

Utredningen föreslår att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur ska avvecklas och medlen och verksamheten överförs till MTM. Kravet på tillgänglighet i språk och kommunikation för personer med funktionsnedsättning och uppdraget om lättläst måste tydliggöras. Insatserna för lättläst ska avgränsas när det gäller målgrupper och i förhållande till andra texter som är lätta att läsa eller klar-språk.

Syftet med insatserna för lättläst ska vara att:

- ge information till de primära målgrupperna om vad man som medborgare behöver känna till för att kunna ingå i och bidra till ett demokratiskt samhälle,
- ge tillgång till och sprida kultur för att ge möjlighet till att på ett djupare sätt vara delaktig i och få förståelse för samhället, och
- utveckla tilltron till det egna språket för att kunna kommunicera och utveckla den egna identiteten.

Nationellt kunskapscentrum

Statens insatser för lättläst ska inrättas som ett nationellt kunskapscentrum inom MTM. Tolkningen av lättläst ska utgå från ett vidgat textbegrepp och även gälla olika slags kommunikation. Uppdraget ska vara övergripande, kunskapsinriktat och stödjande för alla som producerar och utvecklar lättläst material av olika slag. Det innebär att ansvarsområdet vidgas till att bli en tillgång för dem som är verksamma inom lättläst. Det nationella kunskapscentret ska utforma gemensamma nationella riktlinjer för lättläst och samarbeta med aktörerna inom lättlästområdet nationellt och internationellt. Centret ska sammanställa och sprida relevant forskning om läsande m.m. och som stöd för detta inrätta ett vetenskapligt råd.

Målgrupper

På ett övergripande plan ska kunskapscentrets arbete riktas mot alla som behöver lättläst men alltid i första hand mot de primära målgrupperna. När det gäller produktion av material bör det alltid först nogt övervägas om det inte finns andra utförare på marknaden som tillgodoser behoven. De begränsade resurserna måste i första hand riktas till dem som bäst behöver dem. Om även andra grupper vill använda materialet ska det naturligtvis inte finnas några hinder för detta. Produktionen ska utgå från de definierade målgruppernas behov medan det ska vara öppet för vem som helst att köpa produkterna.

Information och marknadsföring av lättläst

Det nationella kunskapscentret för lättläst ska aktivt öka kunskapen och sprida kännedom om lättläst material till målgrupperna och förmedlarna, bl.a. genom en databas för allt lättläst material.

Brukarråd

Det är viktigt att brukarna/användarna av olika lättlästa produkter får komma till tals och föra fram sina idéer om kommande produktioner och initiativ. Utredningen föreslår därför att ett brukarråd inrättas för kontakter med de primära målgrupperna och deras intresseorganisationer inom kunskapscentret.

Bevaka teknikutvecklingen

Ny teknik för att underlätta kommunikation och läsande för personer med funktionsnedsättning utvecklas oavbrutet. Det nationella kunskapscentret bör aktivt bevaka, följa och använda den teknikutveckling som berör lättläst i olika former. De yrkesgrupper som arbetar med teknikutveckling behöver uppmärksammas på målgrupperna för lättlästs behov och möjligheter.

Lättläst nyhetsinformation

För personer med utvecklingsstörning eller annan funktionsnedsättning som vill ha en lättläst nyhetstidning finns inget alternativ till 8 SIDOR. Det nationella kunskapscentret för lättläst ska därför fortsatt ge ut tidningen 8 SIDOR. MTM:s generaldirektör ska utse en oberoende chefredaktör för tidningen. Tidningen bör i högre grad än i dag inriktas mot de som läser på nivå 1 och 2.

Lättläst litteratur

Det nationella kunskapscentret för lättläst ska ansvara för att utveckla, anpassa, framställa och distribuera litteratur i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden. Den litteratur som det nationella kunskapscentret för lättläst producerar ska främst inriktas mot vuxna inom de primära målgrupperna. För barn och unga produceras lättläst litteratur av flera privata förlag. Centret bör även kunna producera litteratur för barn och unga i de primära och de sekundära målgrupperna om det finns ett behov för en speciell grupp eller att det finns ett behov som inte tillgodoses av den privata marknaden.

Lättläst-tjänsten avknoppas

Lättläst-tjänsten fungerar likt en fristående konsultverksamhet men får anses ha vissa konkurrensfördelar gentemot andra privata språkkonsultföretag genom att vara knuten till CFLL. Utredningen anser att Lättläst-tjänsten ska avknoppas till en privat verksamhet och fungera på samma villkor som andra språkkonsulter.

Lättläst i skolan

Det särskilda uppdraget om att främja och öka utbudet av lättlästa nyheter och böcker för skolbruk ska enligt utredningens förslag upphöra. Kravet att minst 2 mnkr ska användas för att främja och öka utbudet av lättlästa nyheter och böcker för skolbruk i samverkan med berörda aktörer ska upphöra.

Samhällsinformation

Det bör finnas ett tydligt uppföljningsansvar för kvaliteten på den befintliga samhällsinformationen om det ska anses vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Handisam är den myndighet som

ansvarar för uppföljningen av funktionshinderspolitiken och därför mest lämpad att följa upp och utvärdera kvaliteten på olika myndigheters lättlästa samhällsinformation.

Genomförande

Förslaget till tidplan innebär att kunskapscentret för lättläst kan starta den 1 januari 2015. Hela eller delar av styrelsen för stiftelsen bör kvarstå fram till dess för att säkerställa kontinuitet i verksamheten. Även direktören för CFLL bör få en anställning som chef för det nationella kunskapscentret för lättläst. Detta tillvägagångssätt bör underlätta och säkerställa överföringen av verksamheten till MTM. En överföring av verksamheten innebär för personalens del en verksamhetsövergång enligt lagen om anställningsskydd. Personal hos CFLL överförs till MTM med oförändrade anställningsvillkor. När verksamhet ska överföras från en stiftelse till en statlig myndighet behöver ett särskilt inkrämsavtal upprättas om vad som ska överlåtas.

Kostnadsberäkningar och andra konsekvensanalyser

Utredningens huvudförslag är att verksamheten inom CFLL överförs till MTM. Det innebär även att de medel som avsatts för CFLL ska överföras till MTM. Förslaget ska inte medföra några ökade kostnader för staten. På längre sikt kan dock intäkterna riskera att minska för nyhetstidningen och litteratur om/när den privata marknaden ökar sina marknadsandelar. En sammanslagning medför kostnader för avveckling och ny organisation. Dessa får tas från de samordningsfördelar som uppstår vid sammanslagningen. På längre sikt kan en sammanslagning innebära vissa besparingar. De eventuella besparingarna bör användas till att utveckla det nya nationella kunskapscentret för lättläst.

Då de statliga resurserna för lättläst är begränsade måste de riktas mot de grupper som i dagsläget har sämst tillgång till lättläst material. Utredningen bedömer att detta på sikt kan öka de privata förlagens utgivning av litteratur för andra grupper vilket bör komma flera av målgrupperna tillgodo. De som behöver lättläst på nivå 1 och 2 ska genom utredningens förslag tillförsäkras ett större utbud både vad gäller nyhetsinformation och litteratur men även på lättkommunicerat. De ska också tillförsäkras ett ökat inflytande genom att ett brukarråd inrättas inom det nya kunskapscentret.

En konsekvens av att ett nationellt kunskapscentrum inrättas blir att alla aktörer får ett kunskapscentrum dit man kan vända sig för olika frågor som rör lättläst. Aktörerna kan få råd och stöd i sitt arbete, sammanställningar om forskningsläget och riktlinjer att arbeta efter, vilket bör underlätta deras arbete.

Förteckning över remissinsatserna för betänkandet Lättläst (SOU 2013:58)

Prop. 2013/14:134
Bilaga 2

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig över Lättlästutredningens förslag

Riksrevisionen, Myndigheten för handikappolitisk samordning – HANDISAM, Hjälpmedelsinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Länsstyrelsen i Kronobergs Län, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Ungdomsstyrelsen, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Kungl. biblioteket, Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet, Göteborgs universitet, Lunds universitet, Mälardalens högskola, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, Stockholms Universitet, Post- och telestyrelsen, Konkurrensverket, Statens kulturråd, Myndigheten för kulturanalys, Styrelsen för Sveriges författarfond, Riksarkivet, Institutet för språk och folkminnen, Statens medieråd, Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur (Centrum för lättläst), Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för radio och tv, Arbetsförmedlingen, Diskrimineringsombudsmannen, Arvika kommun, Bergs kommun, Bollnäs kommun, Borlänge kommun, Botkyrka kommun, Båstad kommun, Eskilstuna kommun, Falkenbergs kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Herrljunga kommun, Jönköpings kommun, Hallsbergs kommun, Hultsfreds kommun, Kungsbacka kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Olofströms kommun, Stockholms kommun, Söderköpings kommun, Södertälje kommun, Timrå kommun, Tingsryd kommun, Vilhelmina kommun, Älmhults kommun, Östhammars kommun, Dalarnas läns landsting, Skåne läns landsting, Stockholms läns landsting, Västerbottens läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Administration av litterära rättigheter i Sverige (ALIS), Afasiförbundet, Arbetarnas Bildningsförbund (ABF), Argasso bokförlag AB, Autism- och Aspergerförbundet, Bonus Presskopia, Centrum för tillgänglig information, Infomix, Demensförbundet, Folkbildningsrådet, Förbundet funktionshindrade med läs- och skrivsvårigheter, Dyslexiförbundet FMLS, Förbundet Sveriges Dövblinda, Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, Föreningen Svenska Läromedel, Författarcentrum Riks, Handikappförbunden (HSO), Hegas AB, Lika Unika, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Mångkulturellt centrum, Nationella skolbiblioteksgruppen, Nordiska oberoende förlags förening (NOFF), Nypon förlag AB, Nätverket Unga för Tillgänglighet (NUFT), Riksförbundet Attention, Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn, Studieförbundet Vuxenskolan, Svensk Biblioteksforening, Svenskläraryöreningen, Svenska Bokhandlareföreningen, Sveriges Författarförbund, Svenska Förläggareföreningen, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Länsbibliotekarier, Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Tidskrifter, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Sveriges Utbildningsradio AB, Tidningsutgivarna och TV4 AB.

Skrivelser har därutöver inkommit från

FUB Klippan, Hässleholms kommun, Konsumentverket, Länsbibliotek Sydost, Landstinget Gävleborg, Norrköpings stadsbibliotek, Föreningen Bibliotek i Samhälle, Riksförbundet för Social och Mental hälsa, Livstycket samt privatpersonerna Birgitta Adolfsson, Alicia Damian Alvarez m.fl., Gudrun Wessnert m.fl., Hans Finn m.fl., Per Gustavsson och Julia Velasquez.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2014

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Erlandsson, Hägglund, Borg, Billström, Adelson Liljeroth, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Ek, Löf, Svantesson

Föredragande: statsrådet Adelson Liljeroth

Regeringen beslutar proposition 2013/14:134 Lättare att läsa